

Evaluation of the Application of Amir Kabir Governance Model as a Model of Public Administration

Maryam Shams Falavarjani¹, Mehraban Hadi Peykani^{2*} and
Soheila Torabi farsani³

1. PhD Student in Public Administration, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran.
2. Associate Prof., Department of Public Administration, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University, Isfahan, Iran. (Corresponding Author). Email: m.peykani@khuisf.ac.ir
3. Associate Professor, Department of History, Najafabad Branch, Islamic Azad University, Najafabad, Iran.

Received: 30/7/2021; Accepted: 1/11/2021

DOI: [10.30495/msds.2021.1942135.1012](https://doi.org/10.30495/msds.2021.1942135.1012)

Extended Abstract

Abstract

The purpose of this research is to present a - public administration model based on the conceptual model of Amirkabir governance. The conceptual model of Amirkabir governance based on the method of documentary research and by analyzing the content of a category focusing on the study of first-hand books and texts and analytical sources that have criticized the actions of Amirkabir; It has been obtained in the form of exploratory and inductive design. The model obtained by Delphi technique and survey of experts through a researcher-made questionnaire is evaluated qualitatively and finally the government management model is obtained. Quantitative evaluation and model testing were also done through a questionnaire from the Delphi section using structural equation modeling. The statistical population in the Delphi department was 12 university professors in the field of public administration and history in the quantitative department were 278 public administrators who were selected based on purposive sampling. The 5-level model of public management has 46 items, 21 categories, 11 themes and 6 dimensions, including economic, bureaucratic, political, educational-

cultural, protective, and social measures, and 1 main axis - public management - has reached the consensus of experts in terms of appropriateness and composition of factors. And their importance and weight have been determined; And shows that the conceptual model of Amirkabir governance has the necessary characteristics to become a model of public administration that is consistent with the cultural-political and social conditions of Iran and can be used by - public administrator to manage public affairs.

Introduction

The interdisciplinary nature of public administration justifies the need for different perspectives and theory-analysis and approaches out of which, history as a tool to identify the cultural and identity origins of a nation, founds a special place. According to Newell (2001, p.13) interdisciplinary study is “a process of answering a question, solving a problem, or addressing a topic that is too broad or complex to be dealt with adequately by a single discipline or profession”. Since public problem-solving is the main focus of public administration, it is obvious that using other disciplines such as history can be effective in solving public problems. Stanford (1997, p. 57) stated “it is evident that if one thinks about public affairs, one needs some kind of historical understanding”. Waldo (1975) believes “public administration is a type of profession originating from different disciplines and perspectives”. Public administration has two dimensions; In the theoretical one, concepts, theories, definitions, techniques and solutions are reviewed, and in the practical dimension, two types of experience are studied. One is simulated experiences through case mining, role-playing or the like (Shahabadi et al., 2014) and second is real experiences of the individual as a manager (Rezaian, 2008). Therefore, one of the main emphasis in public administration – as an area that has less resilience for trial and error than other areas of management – is the use of tested and successful methods to solve public administration problems which can be developed through "modeling". Public administration model means a model for decision making, implementation and evaluation.

Case study

The main issue of the research is the qualitative validation of the conceptual model of Amirkabir to present the public administration model conducted by Delphi method.

Theoretical framework

In this research, an expert is someone who is academically familiar with all the concepts of public administration and has written articles in this field. In this study, purposive sampling method has been used; The data is collected via a researcher-made questionnaire from theoretical studies and literature review of Amirkabir governance method in 220 items and the panel members' opinions were asked on the importance and appropriateness of the indicators and factors. The respondents expressed their views on the importance of each indicator on a scale from 1 as the less important to 7 as the most important indicators. According to the inductive system of the model, twenty-one categories are the first-order structure, which reflects eleven themes; these eleven themes, as the second-order structure reflect six dimensions, which are: 1. Protective Actions 2. Political Actions 3. Economic Actions 4. Social Actions 5. Bureaucratic Actions 6 cultural action.

Methodology

Purposeful sampling method was used to test the model. The statistical population of this study were managers equal to the general managers in 19 ministries of Iran. According to the information of the to the director general in Iran, and according to Krejcie and Morgan's table, 285 people were extracted from the total statistical population. The characteristics of this sample size are a group of expert government managers experiencing in public administration and their selection criteria are consisted of ten years of management in the field of public administration, full familiarity with the challenges and basic needs of public administration in Iran, and holding relevant education, from which 270 questionnaires were obtained. The purpose of the assessment is to determine the importance, approval or disapproval of the concepts or items of the model in a way that according to the seven-point Likert scale of experts, the categories that were more important are given the number seven and similarly, the categories that are less important are given the number one. Considering the model features of this study that is hierarchical, complex, and with single-item and developmental variables, and in order to avoid the limitations of the covariance-based approach for distributive properties, the sample size and complex models of Chin (2010), Fornell and Bookstein (1982) a variance-based approach or PLS is used here. PLS is recognized as the best way to explain complex relationships (Chin, 2010) and research models that are in the early stages of development and have not yet been widely tested (Teo et al., 2003). Model evaluation in this approach has been done via 1)

Assessing the validity & reliability of the measurement model, 2) Assessing structural model.

Conclusion

This study presents different aspects of the public administration model, resulting from the hierarchical structure of Amirkabir governance model, and emphasizes that the obtained model is a comprehensive model with a developmental structure in such a way that the components are related in the hierarchy and create wider dimensions at a higher level. To confirm the validity of this structural model, the opinions of experts in both qualitative and quantitative sections have been collected and analyzed; Drawn upon the analysis, results showed that this study has successfully adjusted the public administration model based on the inductive system so that the categories reflect the themes and the themes reflect the dimensions and finally the order and importance of dimensions are presented. Accordingly, bureaucratic actions have been ranked first, followed by cultural, economic, political, protective, and finally social actions, and have well covered the main issues of public administration. The relationship between history and public administration and the study of past governments to achieve a proper model in public administration is illustrated in a way that some of the concepts of Amirkabir governance, including attention to balanced development, domestic policy, balance of power in foreign policy, cost management, creating security for economic and trade development, which has been introduced for the first time in the history of Iran are still required by the policymakers.

Keywords: Amirkabir, Delphi, SEM, Model, Public Administration.

ارزیابی کاربست الگوی حکومت‌داری امیر کبیر به عنوان

الگوی مدیریت دولتی

مریم شمس فلاورجانی^۱، مهربان هادی پیکانی*^۲ و سهیلا ترابی فارسانی^۳

چکیده: هدف تحقیق اولیه الگوی مدیریت دولتی مبتنی بر مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر است. مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر بر اساس روش پژوهش اسنادی و با تحلیل محتوای مقوله‌ای با محوریت مطالعه و بررسی کتب و متون دست اول (منابع دوره قاجار) و منابع تحلیلی که به نقد و بررسی اقدامات امیرکبیر پرداخته است؛ در قالب طرحی اکتشافی و استقرایی به دست آمده است. مدل به دست آمده با فن دلفی و نظر سنجی از خبرگان از طریق پرسشنامه محقق ساخته - بر اساس ۲۲۰ مفهوم تعریف شده در مدل مفهومی - مورد ارزیابی کیفی قرار گرفته و در نهایت الگوی مدیریت دولتی به دست آمده است. ارزیابی کمی و آزمون مدل نیز از طریق پرسشنامه برآمده از بخش دلفی با روش مدل سازی معادلات ساختاری صورت گرفته است. جامعه آماری در بخش دلفی ۱۲ نفر از اساتید دانشگاه در رشته مدیریت دولتی و تاریخ در بخش کمی ۲۷۸ نفر از مدیران دولتی بودند که بر اساس نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. الگوی ۵ سطحی مدیریت دولتی دارای ۴۶ گویه، ۲۱ مقوله، ۱۱ تم و ۶ بعد شامل اقدامات اقتصادی، بروکراتیک، سیاسی، آموزشی - فرهنگی، حفاظتی و اجتماعی و ۱ محور اصلی - مدیریت دولتی - از لحاظ تناسب و ترکیب عوامل به اجماع خبرگان رسیده و میزان اهمیت و وزن آنها مشخص گردیده است؛ و نشان می‌دهد مدل حکومت‌داری امیرکبیر ویژگی‌های لازم جهت تبدیل به الگوی مدیریت دولتی که منطبق با شرایط فرهنگی - سیاسی و اجتماعی ایران باشد را داشته و می‌تواند دست‌مایه مدیران دولتی جهت اداره امور عمومی قرار گیرد.

واژگان کلیدی: امیرکبیر، چارچوب مفهومی، دلفی، الگو، مدیریت دولتی.

-
۱. دانشجوی دکتری رشته مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
  ۲. نویسنده مسئول - استادیار گروه مدیریت دولتی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران.
  ۳. دانشیار گروه تاریخ، واحد نجف آباد، دانشگاه آزاد اسلامی، نجف آباد، ایران.

m.peykani@khuisf.ac.ir

مقدمه

کارایی و اثربخشی مدیریت دولتی در گرو تحکیم حلقه‌های ضعیف آن است. یکی از این حلقه‌های ضعیف، فقدان الگوی بومی مدیریت دولتی است که از قابلیت‌های سازگار با شرایط وضعی کشور برخوردار باشد. کم توجهی به این نیاز کلیدی، کارکرد الگوهای تقلیدی را در مقابل تغییرات محیطی کاهش می‌دهد (Rahnavard, 2011). یافتن الگوی مدیریت دولتی منطبق با شرایط فرهنگی - اجتماعی و سیاسی یک کشور ضرورتی انکارناپذیر است. دولت‌ها و جوامع مختلف در یک مقطع زمانی مشخص بر روی یک مجموعه از نظریات به عنوان یک الگوی واحد و غالب اجماع ندارند و از الگوها و رویکردهای متفاوت مدیریت دولتی برای اداره امور کشور خود بهره گرفته‌اند (Nargesian, 1999).

الگوی مدیریت دولتی به معنای الگویی برای تصمیم‌گیری، اجرا و ارزیابی است و میان‌رشته‌ای بودن مدیریت دولتی و نیاز آن به دیدگاه‌های متفاوت و بررسی و تحلیل نظریه‌ها و رویکردهای مختلف و علوم گوناگون، به خصوص علم تاریخ که ابزار شناسایی ریشه‌های فرهنگی و هویتی یک ملت است را توجیه می‌کند. شناخت تاریخ و پدیده‌های تاریخی، امکان سنجش و اندازه‌گیری روند دگرگونی‌های اجتماعی، مسیر و آهنگ آنها را فراهم می‌سازد و این فرصت را در اختیار تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران و مدیران دولتی قرار می‌دهد تا بتوانند تجربه‌های عملی را به دقت بررسی کنند (Shah Abadi et al., 2014). به بیان دیگر چرخه خط‌مشی‌های پیشین، زمینه را برای اصلاح آنها و یا تدوین خط‌مشی‌های جدید فراهم می‌کند. علم تاریخ الگوها و روش‌های حکومت‌داری موفق و مؤلفه‌های حکومت‌داری آنان را ارائه می‌دهد. در این میان، بررسی شیوه حکومت‌داری افرادی چون میرزاتقی‌خان فراهانی که مبین گذر از سنت به مدرن‌تیه است، به عنوان یک فرد شاخص در تاریخ حکومت‌داری ایران، قابل تأمل بوده و از اهمیت بسزایی برخوردار است که می‌تواند منجر به دستاورد مناسبی در مدیریت دولتی شود و خلاء موجود در این زمینه را جبران کند.

امیرکبیر، سیاست‌مدار و صدراعظم ناصرالدین شاه قاجار بوده است که با داشتن لقب رئیس کل قوا، الگویی را که تحت عنوان نظم میرزاتقی‌خانی (Adamiyat, 2010) در تاریخ

معروف شد طی مدت سه سال و دو ماه صدارت خود، از بیست و دوم ذی‌قعدة ۱۲۶۴ هجری قمری تا نوزدهم محرم ۱۲۶۸ هجری قمری (۲۰ اکتبر ۱۸۴۸ تا ۱۴ نوامبر ۱۸۵۱) ارایه داد و اقدامات متعدد و متنوعی را که بسیاری از آنها بنیان حرکت‌های بعدی در تاریخ اداره امور عمومی در ایران است را به ثبت رساند (Sariolghalam, 2019). تمامی نویسندگان بدون استثناء به همه‌جانبه، فراگیر و سریع بودن اقدامات و یا به تعبیری اصلاحات امیر کبیر اشاره کرده‌اند (Adamiyat, 2010; Akbari, 2014; Behjat, 2004; Percy, 1991; Zibakalam, 2000).

عوامل متعددی از جمله رشد و نمو در دستگاه قائم مقام فراهانی در آذربایجان و تبریز، سفر به روسیه، سفر به عثمانی و آشنایی با تنظیمات عثمانی و ارتباط با مصطفی رشید پاشا و ترجمه کتاب‌ها و روزنامه‌های خارجی باعث توسعه فردی امیر کبیر شده بود. برنامه وی متمرکز کردن و مدرنیزه کردن مدیریت عمومی و ارتش ایران بود؛ اما رویکرد او انقلابی نبود، بلکه سعی در اصلاح سیستم موجود برای یک دولت قوی‌تر، کارآمد و مدیریت مؤثر داشت (Farazmand, 1999). امیر در اندیشه و عمل مردم در عصر قاجار تغییر و تحولاتی اساسی ایجاد کرده و زمینه‌های توسعه در آن دوران را فراهم نموده است. شیوه حکومت‌داری او به عنوان یک نمونه قابل مطالعه، ارزش مطالعه و تحقیق را دارا است و تاکنون مطالعه‌ای که با روش اسنادی و از طریق تحلیل محتوای مقوله‌ای، اقدامات وی در دوران صدارت را مشخص کند، انجام نشده و این مطالعه برای اولین بار در این خصوص تألیف شده است و با بررسی اقدامات امیر در راستای حکومت‌داری که در این مطالعه از آن به عنوان شیوه حکومت‌داری یاد شده، در صدد پاسخ به این سوالات است که شیوه حکومت‌داری امیر کبیر بر اساس اسناد تاریخی چگونه بوده است؟ و الگوی مدیریت دولتی بر اساس شیوه حکومت‌داری امیر کبیر کدام است؟ یافته‌های الگوی مدیریت دولتی مبتنی بر شیوه حکومت‌داری امیر کبیر چیست؟ آیا مدل حکومت‌داری امیر کبیر ویژگی‌های لازم جهت تبدیل شدن به الگوی مدیریت دولتی منطبق با شرایط فرهنگی، سیاسی و اجتماعی ایران را دارد؟

چارچوب نظری و پیشینه پژوهش

درخصوص اقدامات و تحولات در زمان امیرکبیر مطالعات زیادی انجام شده است. سفرنامه‌هایی مانند «ایران و ایرانیان»، اثر یاکوب ادوارد پولاک؛ «ایران و قضیه ایران»، اثر جرج ناتانیل کرزن؛ «خاطرات لیدی شل»، اثر مری لئوتوا شیل؛ یا منابع دست اول از جمله: «مرآت البلدان ناصری» و «صدرالتواریخ» نوشته محمد حسن اعتماد السلطنه؛ «خاطرات و خطرات» نوشته مهدی قلی‌خان هدایت؛ «شرح زندگانی من یا تاریخ اجتماعی و اداری دوره قاجاریه» از عبدالله مستوفی؛ «تاریخ ایران دوره قاجار» اثر واتسون رابرت گرانت؛ «سیاحت‌نامه ابراهیم بیک» اثر زین العابدین مراغه‌ای و... که صرفاً به صورت روایی و کلی به اقدامات امیر اشاره کرده‌اند؛ منابع متأخرتری نیز به بررسی اقدامات امیرکبیر پرداخته‌اند. از جمله «امیرکبیر و ایران»، اثر فریدون آدمیت؛ «میرزا تقی خان امیرکبیر»، اثر اقبال آشتیانی؛ «جستارهایی از تاریخ اجتماعی ایران در عصر قاجار»، اثر ویلم فلور؛ «شرح حال رجال ایران»، اثر مهدی بامداد؛ «زندگانی میرزا تقی خان امیرکبیر»، اثر حسین مکی؛ «قبله عالم: ناصر الدین شاه قاجار و پادشاهی ایران»، اثر عباس امانت؛ «نخبه کشی در ایران»، اثر علی رضاقلی، و...

در خصوص ساختار دولت در ایران و کارکردهای آن نیز پژوهش‌های چندی انجام شده است. از جمله: همایون کاتوزیان در «تضاد دولت و ملت نظریه تاریخ و سیاست در ایران»؛ پروان آبراهامیان در اثر «استبداد شرقی، بررسی ایران عهد قاجار»، اما به طور کل پژوهش میان رشته‌ای در خصوص اقدامات امیر انجام نشده است.

طبق تعریف نیوول^۶ (۲۰۰۱)، مطالعات میان‌رشته‌ای هنگامی ضرورت می‌یابد که برای پاسخگویی به یک سوال، حل یک مسأله یا ارجاع به یک موضوع، مباحث آنقدر وسیع و

^۱ Jakob Eduard Polak

^۲ George Nathaniel Curzon

^۳ Mary Leonora Woulfe Sheil

^۴ Robert Grant Watson

^۵ Willem Floor

^۶ Newell

پیچیده می‌شود که پرداختن به آن در حریم مباحث و قابلیت‌های یک رشته یا یک حرفه ناکافی جلوه می‌کند (Newell, 2001). از آنجا که حل مسأله عمومی تمرکز اصلی مدیریت دولتی است، بدیهی است که استفاده از علوم دیگر مانند تاریخ می‌تواند برای حل مسائل عمومی کارساز باشد. استنفورد^۱ (۱۹۹۷) می‌نویسد: «واضح است که اگر کسی درباره امور عمومی بیاندیشد، به نوعی فهم تاریخی نیز نیاز دارد» (Stanford, 1997). والدو^۲ (۱۹۷۵) معتقد است که مدیریت دولتی نوعی حرفه است و از علوم مختلف و دیدگاه‌های گوناگون نشأت می‌گیرد (Waldo, 1975).

پوستنوت^۳ (۲۰۰۹) می‌نویسد: «امروزه خط‌مشی‌گذاران و مدیران دولتی می‌توانند از موردهای تاریخی^۴ درس‌های مفیدی یاد بگیرند. آنها می‌توانند از موفقیت‌های گذشته درس بگیرند و اشتباهات گذشته را تکرار نکنند» (Postnote, 2009). افلند^۵ (۲۰۱۲) نیز بیان می‌کند که در میان گذشته و آینده قرار گرفتن می‌تواند دارای ریسک باشد؛ اما غیر ممکن نیست که با ادغام آن دو دانشی از طریق مطالعه معاصر و تاریخی برای فهم هر دو به دست آید. ترکیب ماهرانه رویه‌ها و یافته‌های تاریخ خط‌مشی با روش‌ها و نتایج تحلیلی خط‌مشی می‌تواند هم‌افزایی را به همراه ارزش زیادی برای هر دو رشته تولید کند (Efland, 2012). گراتان^۶ (۲۰۰۸) جایگاه گذشته را در یادگیری از اشتباهات پیشین ارزشمند می‌داند و می‌گوید گذشته میراث ماست و می‌تواند ما را توانمند یا متوقف سازد، اما فهم آن می‌تواند ما را در فرصت‌هایی که اشتباهات را تکرار نکنیم یاری دهد. دانش گذشته می‌تواند افعال آینده ما را آگاهانه سازد، همان‌طور که ضروری است تفسیر تاریخ بر پایه قضاوت‌ها و تکنیک‌های کامل تاریخ نگاری بنا شده باشد (Grattan, 2008). فیلیپس^۷ (۲۰۱۴) تأکید

¹ Stanford

² Valdo

³ Postnote

⁴ Historical cases

⁵ Efland

⁶ Grattan

⁷ Philips

دارد که حتی اگر امکان پیش‌بینی و درس‌آموزی دقیق از تاریخ ممکن نباشد، باز هم فهم تاریخی در هر طرحی برای اصلاح و توسعه ضروری است (Phillips, 2014).

بدی^۱ (۲۰۱۰) می‌گوید مورخان می‌توانند به خط‌مشی‌گذاران کمک کنند تا از خطرهایی مانند تعریف مسأله برحسب راه حل مورد نظر یا غفلت نسبت به موضوعاتی که با اقدامات ترجیح داده شده انطباق ندارد، اجتناب کنند (Beddie, 2010). بنابراین سیاست‌مداران فقط از تاریخ درس نمی‌آموزند بلکه به عنوان تابلوی راهنما از تفاوت بهره می‌گیرند. پیرسون^۲ (۲۰۰۵) حتی رویکرد تاریخی را به عنوان یک رویکرد جدید به خط‌مشی‌گذاری و مدیریت امور عمومی دولت بیان می‌کند و تأکید می‌کند که جهان اجتماعی با فراگردهایی که در طول زمان شکل می‌گیرند مشخص می‌شوند (Pierson, 2005). روس^۳ (۱۹۸۸) حتی رویکرد استفاده از تاریخ در حل مسأله عمومی را با نقل داستان در خط‌مشی‌گذاری و توجه به آن در مدیریت دولتی یکی می‌داند (Reuss, 1988).

در نهایت آنچه که در خصوص پیشینه این مطالعه می‌توان آرایه کرد آن است که در خصوص امیرکبیر هر چند مطالعات متعدد و ارزشمندی انجام شده است، اما پژوهش میان رشته‌ای و به طور ویژه مطالعه‌ای که با استفاده از شیوه حکومت‌داری امیر و استفاده از مؤلفه‌های مدیریت دولتی به آرایه الگوی مدیریت دولتی بپردازد، انجام نشده است و به طور کل ضعف مطالعاتی درباره بررسی نقش حکمرانان به خصوص در دوره‌های گذار و شیوه حکمرانی آنها در ساختار سیاسی و اداری و دولت‌داری در ایران مشهود است. این در حالی است که مطالعه شیوه حکومت‌داری افرادی که فراتر از زمان خود و فراتر از درک و آگاهی اجتماع دست به اقدامات چشمگیر زده‌اند و مسیر توسعه را در آن کشورها نشان داده‌اند لازم و ضروری است.

روش‌شناسی پژوهش

¹ Beddie

² Pierson

³ Reuss

این پژوهش از نوع مطالعه تلفیقی بوده که از روش کیفی (روش اسنادی - نوع تحلیل محتوای مقوله‌ای - و فن دلفی) و روش کمی (مدل معادلات ساختاری) بهره برده است.

مرحله اول پژوهش: روش اسنادی و تحلیل محتوای مقوله‌ای

مرحله اول پژوهش روش کیفی، با روش اسنادی از نوع تحلیل محتوای مقوله‌ای است که به دو مرحله، مطالعه اولیه و مطالعه اکتشافی تقسیم شده است. در مطالعه اولیه، منابع شناسایی شد و در مطالعه اکتشافی طی دو مرحله، منابع دست اول و سپس منابع دست دوم و تحلیلی، بررسی شد. در انتها تحلیل تفسیر محور انجام شد.

حوزه پژوهش در این مرحله، کتاب‌های قابل دسترس، کتب، مقالات و منابع موجود در کتابخانه‌های چاپی و الکترونیک در حوزه حکومت‌داری امیرکبیر، اعم از کتب تاریخ‌نگاری عمومی و سلسه‌ای، کتب نویسندگان خارجی، سفرنامه‌های دوران قاجار، متون ادبی، تذکره‌ها و کتب رجال، و از همه مهم‌تر اسناد و نامه‌های امیرکبیر است. حجم نمونه و ملاک انتخاب نیز منابع دست اول نوشته شده در دوره قاجار (۱۲۲۷-۱۳۰۴ ه.ق) است که به اقدامات و نحوه حکومت‌داری امیرکبیر پرداخته است و ملاک انتخاب منابع دست دوم و تحلیلی، منابعی است که به نقد و بررسی اقدامات و شیوه حکومت‌داری امیرکبیر پرداخته است که از تعداد ۸۵ عنوان کتاب با بررسی دقیق‌تر، ۴۰ عنوان مورد بررسی و مطالعه قرار گرفت و در این میان از نگاه انتقادی نیز غافل نبوده و سعی گردیده دیدگاه‌های طرح شده در راستای نقد روش حکومت‌داری امیر و کتب و مقالات انتقادی در این زمینه بررسی گردد. همین امر منتج به آن شد که تعداد ده گویه در پرسشنامه بر اساس نقد شیوه حکومت‌داری امیرکبیر تعریف شود. این گویه‌ها در پرسشنامه مشخص شده و شامل انتقاداتی مانند استبداد، نداشتن درایت سیاسی و خویش‌داری، عدم توجه به اصلاحات اجتماعی و اقدامات مبتنی بر آگاه‌سازی جامعه، اهل گفتگو نبودن و... می‌باشد.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها در مرحله اول تحقیق، فیش‌ها و یادداشت‌هایی است که جهت ثبت مؤلفه‌های حکومت‌داری امیرکبیر از آنها استفاده شده است. در مرحله اول، متون مرتبط با هدف اصلی پژوهش شناسایی گردید. سپس، متون منتخب مطالعه شده و جملات

و پاراگراف‌های مرتبط با سوالات پژوهش انتخاب شده است. در مرحله دوم، مفاهیم مرتبط با موضوع از هر پاراگراف استخراج شده و در مرحله سوم، مفاهیم استخراج شده با راهبری کانون خبرگان، در دسته‌های هم مفهوم قرار گرفتند (مقوله). در مرحله چهارم، برای دسته‌های هم مفهوم نام و عنوان مناسب که بیانگر زمینه اصلی پژوهش است (تم) تبیین شد؛ و در نهایت ابعاد اصلی پژوهش به دست آمد. نتایج این مطالعات منجر به استخراج مفاهیم، مقوله‌ها، تم‌ها و ابعاد حکومت‌داری امیرکبیر شد. لازم به ذکر است که چیدمان مدل استقرایی و سلسله مراتبی ذکر شده در یک کانون خبرگان، متشکل از هفت نفر از اساتید مدیریت دولتی، جامعه‌شناسی، تاریخ و فرهنگ و مبرزترین محقق اسناد و نامه‌های امیرکبیر که آشنایی کاملی با تاریخ دوره قاجار و اقدامات امیر داشته صورت گرفت. در نهایت ۲۲۰ مفهوم، ۳۱ مقوله، ۱۴ تم و ۶ بُعد درباره حکومت‌داری امیرکبیر به دست آمد که مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر را به دست داد. این نحوه گردآوری داده‌ها به تحلیل اسنادی از نوع تحلیل محتوای مقوله‌ای معروف است؛ چرا که یکی از انواع فرعی پژوهش اسنادی عبارت است از تحلیل مجدد داده‌ها و نتایج تحقیقات گزارش شده توسط نویسندگان دیگر در قالب تم‌ها و مقوله‌ها (Giddens, 1999).

مرحله دوم پژوهش: اعتبار سنجی کیفی مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر از طریق فن دلفی

بعد از به دست آوردن مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر، مسئله اصلی پژوهش، اعتبارسنجی کیفی این مدل است که به روش دلفی انجام گردیده و از دو گروه خبره (متخصصان مدیریت دولتی - متخصصان تاریخ قاجار) که کانون دلفی این مطالعه را تشکیل داده‌اند، نظرسنجی شده و اطلاعات آنها در جدول شماره ۱ مشخصه‌های اعضای کانون دلفی آمده است. در این مرحله از پژوهش، از روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف استفاده شده است. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسش‌نامه محقق ساخته بر اساس ۲۲۰ مفهومی که در مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر به دست آمده بود، در قالب ۲۲۰ گویه (سؤال) طراحی گردید و طی این سوالات، نظر اعضای کانون دلفی در مورد میزان اهمیت و مناسب بودن

مؤلفه‌های حکومت‌داری امیرکبیر برای تعریف یک الگوی مناسب در مدیریت دولتی اخذ شد که مراحل اجرای آن در جدول شماره ۲ آمده است. در این پرسشنامه پاسخگویان نظر خود را درباره میزان اهمیت هر مؤلفه در مدیریت دولتی بر طیفی بین ۱ تا ۷ مشخص کردند. در این طیف عدد ۱ بیانگر کمترین میزان اهمیت و عدد ۷ نشان دهنده بیشترین میزان اهمیت شاخص مورد نظر است. به عنوان مثال، امیرکبیر اقدامات متعددی جهت تقویت جایگاه اقلیت‌های مذهبی در جامعه و به رسمیت شناختن آنها جهت جلوگیری از حامی‌یابی آنها، نفوذ بیگانگان و تفرقه داشته و این مفهوم که در الگوی حکومت‌داری امیرکبیر ارایه گردیده بود؛ در پرسشنامه بر گرفته از الگو تحت این عنوان سؤال شد: «توجه ویژه به اقلیت‌های مذهبی و اهمیت دادن به آنها»؛ و از اعضا کانون دلفی خواسته شد تا میزان اهمیت آن را در مدیریت دولتی بین طیف یک تا هفت مشخص کنند. پرسش‌نامه در ۳ مرحله با استفاده از فن دلفی اجرا شده و نتایج آن در جداول ۳ و ۴ و ۵ آمده است. پرسش‌نامه‌های عودت داده شده به لحاظ استخراج و تجزیه و تحلیل، مناسب تشخیص داده شده است.

جدول ۱. مشخصه‌های اعضای کانون دلفی

ردیف	مسئولیت و رتبه علمی	رشته تحصیلی	حوزه تخصصی
۱	دایره المعارف بزرگ اسلامی - مؤلف	حقوقدان، نویسنده و پژوهشگر ایرانی	۳۰ سال تحقیق و بررسی اسناد تاریخی، مؤلف کتاب اسناد و نامه‌های امیرکبیر
۲	پژوهشگر حوزه جامعه‌شناسی و علوم سیاسی	جامعه‌شناسی و اقتصاد سیاسی	مؤلف کتاب در حوزه نخبگان سیاسی و نخبه‌کشی
۳	استاد تمام اقتصاد دانشگاه اصفهان	اقتصاد و توسعه	پژوهش در حوزه‌های توسعه و علل توسعه نیافتگی و اصلاحات در ایران
۴	استاد مدیریت دولتی دانشگاه تهران	مدیریت دولتی	پژوهش و تألیف کتب در خصوص مدیریت دولتی و خط‌مشی‌گذاری در ایران
۵	استاد مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اصفهان	مدیریت دولتی	مدرس روش‌های کیفی و کمی پژوهش در مطالعات مدیریت دولتی
۶	استاد مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اصفهان	مدیریت دولتی	محقق طراحی مدل مدیریت منابع انسانی در مدیریت دولتی ایران
۷	استاد سیاست‌گذاری عمومی دانشگاه آزاد اصفهان	مدیریت دولتی	محقق آسیب‌شناسی خط‌مشی‌گذاری و مدیریت دولتی در ایران

ردیف	مسئولیت و رتبه علمی	رشته تحصیلی	حوزه تخصصی
۸	رئیس گروه مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اصفهان	مدیریت دولتی	محقق مدل‌های خط‌مشی‌گذاری و مدیریت دولتی
۹	استاد مدیریت دولتی دانشگاه آزاد اصفهان	مدیریت دولتی	محقق مطالعات مدیریت دولتی
۱۰	استاد تاریخ دانشگاه آزاد نجف آباد	تاریخ	مدرس و محقق تاریخ دوره قاجار
۱۱	استاد مدیریت دولتی دانشگاه آزاد تهران	مدیریت دولتی	محقق مطالعات مدیریت دولتی
۱۲	استاد مدیریت دولتی دانشگاه پیام نور	مدیریت دولتی	محقق مطالعات مدیریت دولتی

جدول ۲. مراحل و نحوه اجرای فن دلفی

دور	تاریخ توزیع پرسشنامه	تعداد اعضای کانون	تاریخ عودت	درصد تکمیل پرسشنامه	مدرک تخصصی
اول	۹۸/۰۹/۳۰	۱۲	۹۸/۱۱/۲۵	۱۰۰	مدیریت دولتی و تاریخ
دوم	۹۸/۱۲/۰۲	۱۲	۹۸/۱۲/۱۵	۱۰۰	مدیریت دولتی و تاریخ
سوم	۹۹/۰۲/۲۰	۱۲	۹۹/۰۳/۳۱	۱۰۰	مدیریت دولتی و تاریخ

مرحله سوم پژوهش: اعتبار سنجی کمی مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر (بخش کمی)

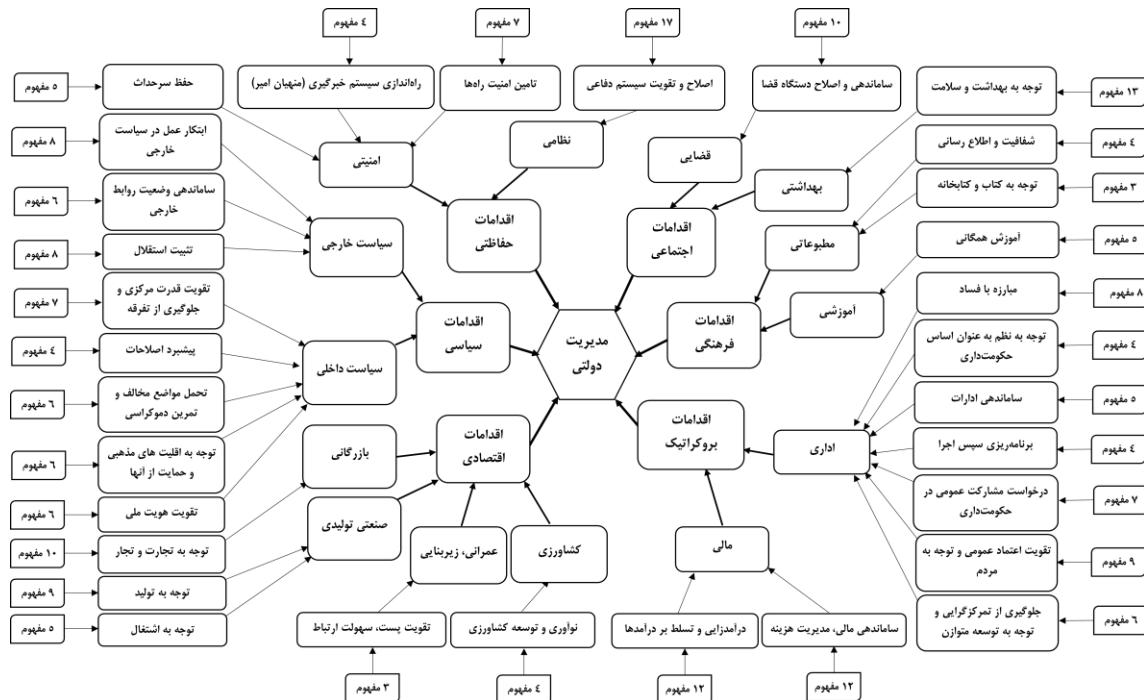
با توجه به ویژگی‌های مدل به دست آمده از مرحله دلفی این مطالعه یعنی ۱- سلسله مراتبی بودن ۲- پیچیده بودن ۳- دارا بودن متغیرهای تک آیتمی، تکوینی و مکنون و برای اجتناب از محدودیت‌های رویکرد مبتنی بر کواریانس در خصوص حجم نمونه و پیچیدگی مدل (Chin, 2010; Fornell & Bookstein, 1982). از رویکرد مبتنی بر مؤلفه در معادلات ساختاری و از نرم‌افزار اسمارت پی‌ال‌اس^۱ استفاده شده است. ارزیابی مدل با استفاده از رویکرد مبتنی بر مؤلفه در دو مرحله صورت گرفته است. الف- ارزیابی روایی و پایایی مدل اندازه‌گیری ب- ارزیابی مدل ساختاری

^۱ Smart PLS

در این مرحله از پژوهش نیز از روش نمونه‌گیری مبتنی بر هدف استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق مدیران هم‌تراز مدیر کل در ۱۹ وزارت‌خانه ایران است. طبق اطلاعات سازمان امور اداری و استخدامی تعداد ۱۰۵۷ (پست) هم‌تراز مدیرکل در ایران وجود دارد و طبق جدول مورگان و کرجسی تعداد ۲۸۵ نفر حجم نمونه از جامعه آماری کل استخراج شد. ویژگی‌های این حجم نمونه عبارت است از گروهی از مدیران دولتی خبره که دارای تجربه در امر مدیریت دولتی هستند و شاخص‌های انتخاب آنها عبارت است از ده سال مدیریت در حوزه مدیریت دولتی، آشنایی کامل با چالش‌ها و نیازهای اساسی حوزه مدیریت دولتی در ایران و دارا بودن تحصیلات مرتبط، که از این تعداد ۲۷۰ پرسش‌نامه به دست آمد. هدف از سنجش، تعیین میزان اهمیت و تأیید یا عدم تأیید مفاهیم یا گویه‌های مدل به دست آمده است؛ به شکلی که بر اساس مقیاس هفت امتیازی لیکرت، خبرگان به مقوله‌هایی که اهمیت بیشتر داشتند، عدد هفت و به همین ترتیب به مقوله‌هایی که اهمیت کمتری داشتند، عدد یک تا شش را دادند.

تحلیل داده‌ها و یافته‌ها

به منظور طراحی الگوی مدیریت دولتی مبتنی بر شیوه حکومت‌داری امیرکبیر، مؤلفه‌های حکومت‌داری وی بر اساس متون و منابع دست اول و منابع تحلیلی استخراج گردید و ابعاد حکومت‌داری امیرکبیر به عنوان مهم‌ترین بخش مدل شناسایی گردید که عبارتند از اقدامات سیاسی، اقدامات فرهنگی، اقدامات بروکراتیک، اقدامات حفاظتی، اقدامات اقتصادی و اقدامات اجتماعی. چارچوب مذکور مبنایی برای درک جوانب مختلف حکومت‌داری امیرکبیر ایجاد کرده به گونه‌ای که تصویری روشن از الگوی حکومت‌داری او ارائه داده است. شکل شماره ۱ مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر متشکل از ۲۲۰ مفهوم، ۳۱ مقوله، ۱۴ تم، ۶ بعد و ۱ محور مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر را نشان داده است.

شکل ۱. مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر متشکل از ۲۲۰ مفهوم، ۳۱ مقوله، ۱۴ تم، ۶ بعد و ۱ محور

مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر دربردارنده کلیه اقدامات امیرکبیر است که به عنوان مفاهیم در مدل تعریف شده است؛ سپس در پرسشنامه محقق ساخته در فاز دلفی به صورت گویه‌های قابل امتیازدهی برای تبدیل شدن به الگوی مدیریت دولتی درآمده است. مدل به دست آمده (شکل ۱) با روش دلفی و از طریق کانون خبرگان طی سه مرحله مورد ارزیابی کیفی قرار گرفت که در ادامه نتایج ارزیابی و گویه‌های باقی مانده آورده شده است.

نتایج به دست آمده از مراحل دلفی - نتایج دور اول دلفی

جدول ۳. نتایج آزمون رتبه‌ای دلفیو کندال مرحله اول

آماره کندال	کای اسکوئر	درجه آزادی	معناداری
۰/۴۱۲	۴۵۰/۶۵۷	۲۱۹	۰/۰۰۰

در دور اول دلفی، ضریب جمع ۰/۴۱۲ درصد است و از تعداد ۲۲۰ گویه تنها ۸۳ گویه مورد اجماع واقع شدند (جدول شماره ۳). از آنجا که حذف مفاهیم و یا گویه‌ها حذف مقوله‌ها را نیز به دنبال داشت، تعداد ۱۰ مقوله نیز در اولین دور دلفی حذف شد، که به همین ترتیب ۳ تم نیز از الگو حذف شد. بسیاری از مقوله‌هایی که از مدل مفهومی حذف شده‌اند مقوله‌های تاریخی هستند که امروزه و در ساختار مدیریت دولتی امری بدیهی به حساب می‌آیند. مقوله‌های حذف شده عبارتند از نوآوری و توسعه کشاورزی؛ تقویت پست و توجه به اصل سهولت ارتباط؛ راه‌اندازی سیستم خبرگیری و اطلاع‌یابی امنیتی؛ توجه به اصل برنامه‌ریزی سپس اجرا؛ توجه به کتاب و توسعه کتابخانه‌ها؛ توجه به آموزش همگانی؛ تثبیت استقلال کشور و عدم وابستگی به دیگر کشورها؛ تمرکز بر تمامیت ارضی و حفظ سرحدات.

نتایج دور دوم دلفی

جدول ۴. نتایج آزمون رتبه‌ای دلبیو کندال مرحله دوم

آماره کندال	کای اسکوئر	درجه آزادی	معناداری
۰/۴۰۹	۴۰۲/۴۶۶	۸۲	۰/۰۰۰

در دور دوم دلفی ضریب ۰/۴۰۹ درصد است و از تعداد ۸۳ گویه ۵۳ گویه مورد اجماع واقع شد. با توجه به اینکه همه مفاهیم یک مقوله در دور دوم دلفی حذف نشدند و در صورت حفظ حداقل یک مفهوم، مقوله مورد نظر نیز باقی می‌ماند، در این دور مقوله‌ها ثابت مانده است (جدول شماره ۴).

نتایج دور سوم دلفی

جدول ۵. نتایج آزمون رتبه‌ای دلبیو کندال مرحله سوم

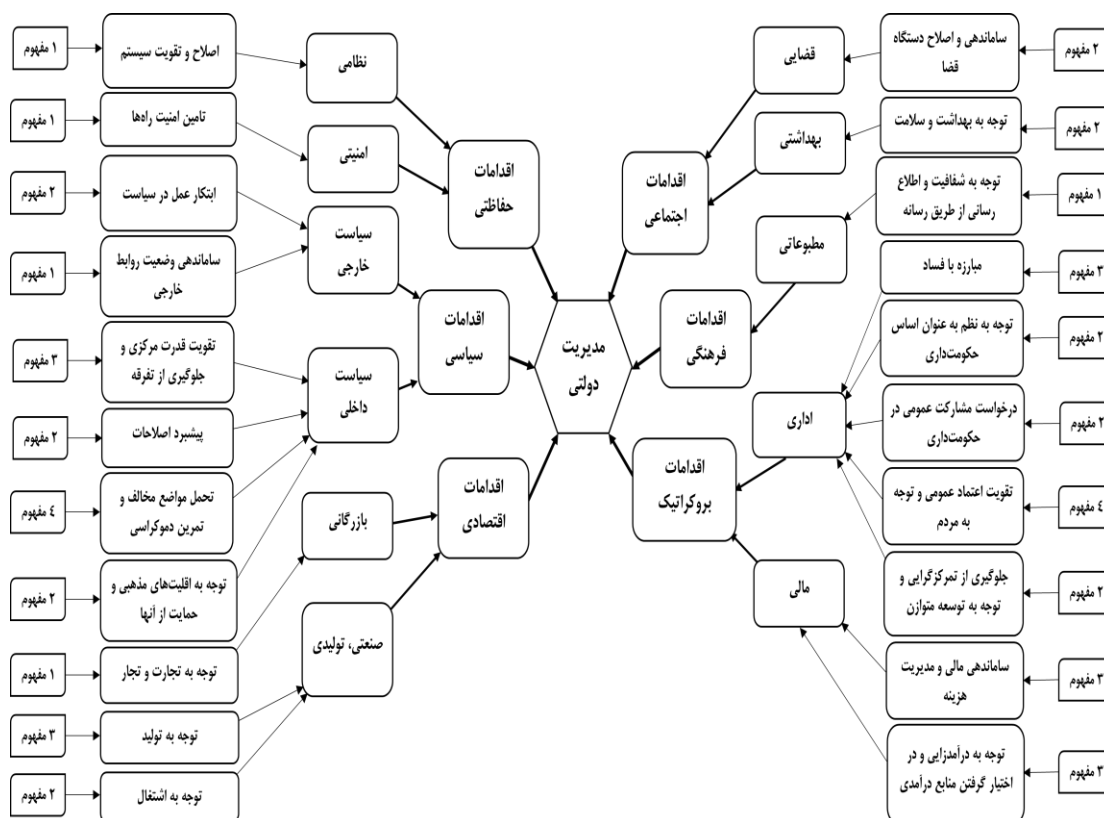
آماره کندال	کای اسکوئر	درجه آزادی	معناداری
۰/۴۲۵	۱۲۱/۴۴۸	۵۲	۰/۰۰۰

در دور سوم دلفی ضریب ۰/۴۲۵ درصد است و از تعداد ۵۳ گویه همگی مورد تأیید قرار گرفتند (جدول شماره ۵).

دلایل توقف نظرخواهی

ضریب همبستگی کندال یک آزمون ناپارامتریک برای تعیین میزان هماهنگی میان نظرات است. ضریب کندال بین صفر و یک متغیر است. اگر ضریب کندال صفر باشد یعنی عدم توافق کامل و اگر یک باشد یعنی توافق کامل وجود دارد. در این مطالعه برای پایان راندهای فن دلفی، از ضریب هماهنگی کندال استفاده شده است. اشمیت^۱ (۱۹۹۷) برای تصمیم‌گیری درباره توقف یا ادامه دوره‌های دلفی دو معیار آماری ارائه کرده است. اولین معیار اتفاق نظر قوی میان اعضای پانل است که بر اساس مقدار ضریب هماهنگی کندال تعیین می‌شود. در صورت نبود چنین اتفاق نظری، ثابت ماندن این ضریب یا رشد ناچیز آن در دو دور متوالی نشان می‌دهد که افزایشی در توافق صورت نگرفته است و فرایند نظرخواهی باید متوقف شود. در این پژوهش نیز در دور سوم دلفی، نتایج، تفاوت بسیار ناچیزی را با نتایج دور دوم و اول نشان دادند و با توجه به اینکه در پنل‌های با تعداد بیشتر از ۱۰ عضو نیز، مقادیر بسیار کوچک ضریب همبستگی کندال، معنادار محسوب می‌شود؛ و تعداد اعضای پانل دلفی در این مطالعه نیز بیش از ده نفر بود، این میزان از ضریب کندال کاملاً معنادار به حساب آمده و به تکرار دورها پایان داده شد. راه حل دیگر برای افزایش ضریب کندال بر اساس نظر خبرگان حذف ۷ گویه‌ای بود که باعث پایین آمدن ضریب کندال شده بود که بر اساس اجماع خبرگان این گویه‌ها حذف شد و در نهایت ۴۶ گویه به عنوان گویه‌های نهایی بر اساس اجماع نخبگان مورد تأیید قرار گرفت و الگوی مدیریت دولتی منتج از مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر از طریق فن دلفی بر اساس شکل شماره ۲ الگوی مدیریت دولتی منتج از مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر از طریق فن دلفی به دست آمد.

¹ Schmitt

شکل ۲. الگوی مدیریت دولتی منتج از مدل مفهومی حکومت‌داری امیر کبیر از طریق فن دلفی

مدل مدیریت دولتی به دست آمده بر اساس مراحل فوق یک ساختار بازتابی سلسله مراتبی یا سازه چند بعدی است. این گونه مدل‌ها بر اساس مبانی نظری و تجربی، امکان تجزیه نظری بیشتر را فراهم می‌کند و پیچیدگی کمتری دارند (Edwards, 2001; MacKenzie et al., 2005). بر اساس نظام استقرایی مدل، بیست و یک مقوله، ساختار مرتبه اول را تشکیل داده است که یازده تم را انعکاس می‌دهد و یازده تم به عنوان ساختار مرتبه دوم، شش بعد را انعکاس داده است.

با توجه به ویژگی‌های مدل از رویکرد مبتنی بر واریانس یا مولفه استفاده شده است. این رویکرد به عنوان بهترین روش برای توضیح روابط پیچیده (Chin, 2010) و مدل‌های

تحقیقاتی که در مراحل اولیه رشد هستند و هنوز به طور گسترده آزمایش نشده‌اند (Teo et al., 2003) به کار می‌رود.

ارزیابی پایایی و روایی مدل اندازه‌گیری

پایایی ابزار اندازه‌گیری

پایایی به دقت ابزار اندازه‌گیری و ثبات آن اشاره دارد. پایایی ابزار اندازه‌گیری در این مطالعه در دو قسمت سنجیده شده است.

الف- پایایی معرفها (پایایی هر معرف انعکاسی و سازه متناظر با آن)

پایایی هر یک از معرفها از طریق بارهای عاملی سنجیده می‌شود. پژوهشگران معتقدند که یک متغیر مکنون باید بخش قابل توجهی از پراکندگی هر معرف را تبیین کند (معمولاً حداقل ۵۰ درصد) (Azar et al., 2012). بنابراین، قدر مطلق همبستگی بین یک سازه و هر کدام از متغیرهای مشاهده شده آن (یعنی قدر مطلق بارهای خروجی استاندارد شده) باید بیشتر از 0.7 ($\sqrt{0.5}$) باشد و معرفهایی که دارای بار عاملی کمتر از 0.4 هستند، باید حذف شوند. اما معرفها با بارهای عاملی بین 0.4 تا 0.7 ، باید روایی همگرا و پایایی مرکب آنها بررسی شود؛ در صورتی که حذف معرف منجر به افزایش روایی همگرا و پایایی مرکب به بالاتر از آستانه پیشنهادی شود، باید حذف شود. در غیر این صورت در مدل باقی می‌مانند (Azar et al., 2012). در جدول ۶ گویه‌های نهایی تحقیق نشان داده شده است.

ب- پایایی سازه‌ها (پایایی مرکب)

پایایی مرکب یعنی پایایی همه معرفهای انعکاسی با سازه متناظر که برای تعیین همبستگی درونی ابزار اندازه‌گیری به کار می‌رود. مقدار پایایی مناسب برای هر دو، هم معرف با سازه متناظر آن و هم پایایی مرکب، حداقل 0.7 است (Azar et al., 2012) پایایی مرکب به دلیل قدرت و کاربردهای زیادی که در زمینه معادلات ساختاری دارد، انتخاب ارجح برای سنجش پایایی در ابزارهای اندازه‌گیری است.

پایایی مرکب بیشتر از ۰/۷۰ بیانگر تک‌بعدی بودن بلوک است. پایایی مرکب کلیه متغیرها، دامنه‌ای از ۰/۷۳۰ تا ۱ را دربر گرفته است؛ که نشان دهنده پایایی مرکب مدل است.

روایی ابزار اندازه‌گیری

روایی همگرا^۱

معیار میانگین واریانس^۲ استخراج شده، توسط فورنل و لارکر به عنوان شاخصی برای سنجش روایی همگرا و اعتبار درونی مدل اندازه‌گیری انعکاسی پیشنهاد شده است. مطابق این معیار، میانگین واریانس‌های استخراج شده حداقل باید برابر با ۰/۵ باشد. مقدار میانگین واریانس استخراج شده در مدل دامنه‌ای از ۰/۵۸۲ تا ۱ را دربر گرفته است که نشان‌دهنده روایی همگرایی مدل است و مدل از روایی همگرایی مطلوب برخوردار است.

جدول ۶. جدول گویه‌های تحقیق (مفاهیم)

شماره گویه	عنوان گویه
Q1	عدم درخواست کمک از دیگر کشورها در دفع شورش‌های داخلی و اتکا صرف به نیروهای داخلی و ملی
Q2	تأمین امنیت فراگیر در راه‌های مواصلاتی، شهرها و روستاها
Q3	برعهده گرفتن سرپرستی اقلیت‌ها به طور کامل و عدم اجازه دخالت به کشورهای خارجی
Q4	به دست داشتن ابتکار عمل در توازن قوا در تعاملات دیپلماتیک با دیگر کشورها
Q5	رعایت احترام سیاسی و آداب دیپلماتیک با کشورهای دیگر
Q6	در پیش گرفتن سیاست قدرت حداکثری و اخذ مشروعیت از جانب مردم
Q7	حفظ مشروعیت و اقتدار دولت به عنوان اصل سیاسی
Q8	توجه به وحدت و تمرکز قدرت ملی و پیشگیری از هر گونه تفرقه افکنی
Q9	پیشبرد اقدامات اصلاح گرایانه با توجه به میزان ظرفیت جامعه
Q10	ایجاد تحول عقلانی در سطح جامعه از طریق تأسیس مراکز علمی مدرن
Q11	بالا بردن تساهل و تسامح در برخورد با مخالفین

¹ Convergent Validity

² AVE (Average Variance Extracted)

گفتگو با مخالفین و پرهیز از به حاشیه راندن آنان	Q12
تساهل و تسامح با دگراندیشان دینی	Q13
بالا بردن تحمل سیاسی در مقابل منتقدان	Q14
توجه به اقلیت‌های مذهبی و مشارکت دادن آنها در اداره امور کشور	Q15
توجه به اقلیت‌های مذهبی جهت ایجاد اتحاد و جلوگیری از تفرقه	Q16
رونق اقتصادی و تجاری از طریق توسعه راه‌ها و بهبود امنیت	Q17
حمایت گسترده از تولید	Q18
حمایت از صنایع جدید و دانش بنیان	Q19
حمایت دولت از سرمایه‌گذاران بخش صنعتی	Q20
حمایت دولت از بسترسازی برای اشتغال	Q21
رعایت توازن در ایالات جهت جلوگیری از تمرکز در اشتغال‌زایی	Q22
تدوین مقررات و دستورالعمل‌های مشخص در صدور احکام قضایی جهت جلوگیری از اعمال نظرات شخصی در حوزه قضا	Q23
ایجاد وحدت رویه در صدور احکام قضایی در دادگاه‌های مختلف (محکمه عدالت و محکمه شرع)	Q24
الگو برداری از کشورهای توسعه یافته در خصوص بهداشت و سلامت	Q25
توجه به اقدامات زیربنایی در حوزه بهداشت	Q26
توجه به اصل شفافیت و اطلاع رسانی از طریق رسانه	Q27
مبارزه گسترده با فساد و رشوه‌خواری	Q28
کوچک‌سازی دولت و لغو پرداخت‌های بدون موضوع از جمله القاب صوری	Q29
تنظیم مقررات مالی به منظور افزایش درآمد و کاهش هزینه	Q30
ساماندهی و ایجاد نظم در امور دخل و خرج کشور	Q31
توجه به نظم در کلیه دستورات و اقدامات حکومتی	Q32
اعلام عمومی مبنی بر مشارکت در برنامه‌ریزی کلان حکومتی و آرایه راهکار سیاست‌گذاری	Q33
مشارکت دادن اقشار مختلف در امر حکومت‌داری	Q34
شناخت و آگاهی از نیازهای اساسی جامعه	Q35
تقویت اعتماد عمومی در بین اقشار مختلف جامعه	Q36
تقویت اعتماد عمومی از طریق امکان نظارت مردم بر فعالیت‌های دولت و رسیدگی به خواسته‌های آنان	Q37
توجه به مردم و منفعت عمومی در کلیه اقدامات اصلاحی	Q38
توجه به دخل و خرج ایالات به منظور توسعه متوازن	Q39
توجه به عمران و آبادی در کلیه استان‌ها	Q40
خارج کردن منابع درآمدی کشور از تسلط دیگر کشورها	Q41

ایجاد درآمد از طریق در اختیار گرفتن کامل گمرک	Q42
اصلاح ساختار دریافت مالیات‌ها و افزایش درآمد کشور	Q43
بودجه‌ریزی بدون کسری	Q44
اصلاح رسوم غلط گذشته در حوزه بودجه‌ریزی	Q45
تثبیت نرخ پول و پیشگیری از تورم	Q46

روایی تشخیصی یا واگرا^۱

روایی تشخیصی یا واگرا، توانایی یک مدل اندازه‌گیری انعکاسی را در میزان افتراق (تطابق) معرف‌های سازه مکنون با سایر معرف‌های موجود در مدل می‌سنجد. این روایی در واقع مکمل روایی همگراست که نشان‌دهنده تمایز معرف‌های یک سازه مکنون با سایر معرف‌های دیگر در همان مدل ساختاری است.

طبق جدول شماره ۷ روایی تشخیصی یا افتراقی (واگرا)، معیار فورنل- لارکر که روایی تشخیصی را نشان می‌دهد؛ از آنجا که مقدار جذر میانگین واریانس استخراج شده مربوط به هر سازه، از مقدار همبستگی بین سازه‌ها که در خانه‌های زیرین و چپ قطر اصلی قرار دارند، بیشتر است؛ بنابراین، می‌توان ادعا کرد که سازه‌های مدل تعامل بیشتری با معرف‌های خود دارند تا با سازه‌های دیگر.

ارزیابی مدل ساختاری (شاخص برازش مدل)

در این مطالعه برای ارزیابی مدل ساختاری از ضریب تعیین R^2 استفاده شده است. ضریب تعیین، مهم‌ترین شاخص در تحقیقاتی است که از مدل سازی معادلات ساختاری استفاده کرده‌اند و نشان می‌دهد که چند درصد تغییرات متغیر وابسته به وسیله متغیر مستقل تبیین می‌شود (Chin, 2010). با توجه به اینکه ضریب تعیین برای متغیر مدیریت دولتی ۱/۰۰ شده است، بنابراین متغیرها تمام ابعاد آن را پوشش می‌دهند.

رتبه‌بندی مقوله‌ها، تم‌ها و ابعاد در الگوی مدیریت دولتی (ماتریس اهمیت - عملکرد)

¹ Discriminant Validity

با توجه به سلسله مراتبی بودن مدل، برای رتبه‌بندی اهمیت سازه‌های الگو، ماتریس اهمیت - عملکرد تعریف شده است. این رتبه‌بندی نسبت به رتبه‌بندی‌های دیگر مانند فریدمن از ارزش بالاتری برخوردار است. در ادامه رتبه‌بندی بر اساس مقوله‌ها، تم‌ها و بعدها طی جداول ۸ و ۹ و ۱۰ خواهد آمد. در این جدول، اهمیت ابعاد مشخص شده است. اقدامات بروکراتیک با رتبه ۰/۲۰۷ بالاترین اهمیت را به خود اختصاص داده است، سپس اقدامات سیاسی با رتبه ۰/۱۹۸ و بعد از آن به ترتیب ابعاد اقدامات اجتماعی، اقدامات حفاظتی، اقدامات فرهنگی، و در نهایت اقدامات اقتصادی قرار دارد.

جدول ۷. رویی تشخیصی یا افتراقی (واگرا)، معیار فورنل - لارکر

توجه به تولید	توجه به شفافیت	توجه به تجارت و تجار	ابتکار عمل در سیاست خارجی	تقویت قدرت مرکزی	توجه به اصل درآمد زایی	توجه به اقلیت‌های مذهبی	اصلاح دستگاه قضا	تقویت اعتماد عمومی	تأمین امنیت راه‌ها	ارتقاء تحمل مواضع مخالف	ساماندهی مالی و مدیریت هزینه	تقویت سیستم دفاعی	توجه به بهداشت و سلامت	ساماندهی روابط خارجی	مبارزه با فساد	توجه به اشتغال	توجه به نظم	تمرکز زدایی	پیشبرد اصلاحات	مشارکت عمومی									
																				۰/۸۹	مشارکت عمومی								
																			۰/۸۵	۰/۱۷	پیشبرد اصلاحات								
																		۰/۸۷	۰/۴۰	۰/۰۱	تمرکز زدایی								
																		۰/۸۲	۰/۲۹	۰/۶۶	۰/۲۱	توجه به نظم							
																		۰/۸۳	۰/۱۴	۰/۱۵	۰/۱۸	۰/۱۷	توجه به اشتغال						
																		۰/۷۸	۰/۲۱	۰/۶۷	۰/۲۱	۰/۵۹	۰/۲۶	مبارزه با فساد					
																		۱/۰۰	۰/۲۸	۰/۱۷	۰/۳۶	۰/۳۷	۰/۵۶	۰/۰۶	ساماندهی روابط خارجی				
																		۰/۷۶	۰/۲۷	۰/۴۰	۰/۱۵	۰/۳۵	۰/۵۱	۰/۴۰	۰/۱۸	توجه به بهداشت و سلامت			
																		۱/۰۰	۰/۲۸	۰/۱۵	۰/۲۴	۰/۴۲	۰/۲۱	۰/۲۵	۰/۲۷	۰/۱۲	تقویت سیستم دفاعی		
																		۰/۸۳	۰/۳۷	۰/۲۴	۰/۱۲	۰/۰۵	۰/۳۷	۰/۰۶	۰/۲۵	۰/۰۹	ساماندهی مالی و مدیریت		
																		۰/۷۹	۰/۱۱	۰/۳۵	۰/۴۳	۰/۴۲	۰/۶۰	۰/۳۱	۰/۷۱	۰/۴۰	۰/۷۲	۰/۱۹	ارتقاء تحمل مواضع مخالف

۰/۰۵۰	شفافیت
-------	--------

جدول ۹. ضریب اهمیت بر اساس تمها

ضریب	تمها
۰/۰۷۹	اداری
۰/۰۳۴	بازرگانی
۰/۱۶۵	سیاست داخلی
۰/۰۷۳	مالی
۰/۰۲۷	سیاست خارجی
۰/۰۷۷	بهداشتی
۰/۱۴۲	تولیدی، صنعتی
۰/۱۰۵	قضایی
۰/۱۰۵	نظامی
۰/۰۹۷	مطبوعاتی
۰/۰۹۵	امنیتی

جدول ۱۰. ضریب اهمیت بر اساس ابعاد

ضریب	ابعاد
۰/۲۰۷	اقدامات اداری
۰/۱۴۲	اقدامات فرهنگی
۰/۱۱۶	اقدامات اقتصادی
۰/۱۹۸	اقدامات سیاسی
۰/۱۵۴	اقدامات حفاظتی
۰/۱۸۴	اقدامات اجتماعی

ابعاد الگوی مدیریت دولتی و مؤلفه‌های آن

با توجه به الگوی به دست آمده با نظام استقرایی، ابعاد، که بعد از تمها و مقوله‌ها ساختار اصلی را شکل داده‌اند؛ می‌توانند به عنوان یافته‌های اصلی الگوی مدیریت دولتی مطرح شوند که در ادامه به توضیح هر یک از ابعاد و کارکردهای آن پرداخته می‌شود.

بعد اقدامات حفاظتی

در بُعد اقدامات حفاظتی دو تم اصلی تعریف شده است: تم نظامی و تم امنیتی. در تم نظامی، مقوله اصلاح و تقویت سیستم دفاعی در الگو به دست آمده است. تقویت مؤلفه‌های قدرت درونی و ارتقای بنیه دفاعی برای حفظ امنیت و مقابله با تهدیدات از اهم اولویت‌های سیاست‌گذاری دولت‌ها است. در تم امنیتی نیز مقوله تأمین امنیت راه‌ها در مدل آمده است. تأمین امنیت در بُعد اقدامات نظامی با تقویت سیستم امنیت داخلی ارتباط مستقیم داشته و لزوم تلاش دولت‌ها برای تأمین امنیت داخلی در راه‌های مواصلاتی را خاطر نشان می‌کند.

بُعد اقدامات سیاسی

در بُعد اقدامات سیاسی دو تم اصلی تعریف شده است: تم سیاست داخلی و تم سیاست خارجی. در تم سیاست خارجی مقوله‌های ابتکار عمل در توازن قوا در سیاست خارجی و ساماندهی وضعیت روابط خارجی در الگو مطرح شده است.

ابتکار عمل در سیاست خارجی یکی از ابزارهای مهم اعمال سیاست خارجی است که با توجه به تغییر و تحولات در ماهیت و ساختار نظام و روابط بین‌الملل، می‌تواند اهمیت فزاینده‌ای در اعمال سیاست‌های دولت در قبال سایر بازیگران در روابط بین‌الملل داشته باشد.

ساماندهی وضعیت روابط خارجی از مسائل بسیار پر اهمیت در امر حکومت‌داری در جهان امروز است که می‌تواند بر اقتصاد، فرهنگ و تمامی ابعاد یک جامعه سایه اندازد. در واقع باید مدیریت دولتی در حوزه سیاست خارجی همواره بر ساماندهی و تحت کنترل داشتن روابط خارجی و آنچه که در نهایت به منفعت عمومی که هدف اصلی مدیریت دولتی است تأکید داشته باشد.

در تم سیاست داخلی، مقوله‌های تقویت قدرت مرکزی و جلوگیری از تفرقه؛ پیشبرد اصلاحات؛ ارتقاء تحمل مواضع مخالف و تمرین دموکراسی؛ توجه ویژه به اقلیت‌های مذهبی و حمایت از آنها در الگو وجود دارد.

تقویت قدرت مرکزی و جلوگیری از تفرقه: در کشورهای چند قومیتی مانند ایران و دیگر کشورهایی که مشابهت اقوام به خصوص در نزدیکی مرزها با همسایگان وجود دارد همواره نیازمند ساز و کارهای تقویت قدرت مرکزی و جلوگیری از تفرقه هستند. پیشبرد اصلاحات: هیچ کشوری نمی‌تواند ادعا کند که در تمامی جنبه‌ها توسعه یافته است و به نهایت توسعه یافتگی رسیده است. بلکه پیشبرد اصلاحات و ارایه راهکارهای توسعه‌ای همواره باید در مدیریت دولتی به عنوان یک اصل تعریف شود. تحمل مواضع مخالف و تمرین دموکراسی: تساهل و تسامح و پذیرش عنصر تنوع و اختلاف اصل مهمی در مدیریت دولتی است که باید همواره پذیرفته شود. توجه ویژه به اقلیت‌های مذهبی و حمایت از آنها: موجودیت و هویت اقلیت‌های مذهبی وابستگی کامل به حمایت از مذهب آنها و مظاهر آن دارد. عدم حمایت از اقلیت‌های مذهبی می‌تواند خطرات بسیاری از جمله تفرقه و آشوب داخلی را رقم بزند. توجه به آنها و مشارکت دادن آنها در اداره کشور و سهمیم کردن آنها در ارایه راهکارهای مدیریتی به منظور پیشگیری از حامی‌یابی آنها و متوسل شدن آنها به دولت‌های بیگانه امری مهم در مدیریت دولتی و اصلی سازنده در سیاست داخلی است.

بُعد اقدامات اقتصادی

در بُعد اقدامات اقتصادی دو تم تعریف شده است: تم تجاری و تم تولیدی - صنعتی. در تم تجاری، مقوله توجه ویژه به تجارت و تجار در الگو آمده است. تجارت، سرفصل رشد اقتصادی است و وظیفه اصلی دولت، فراهم کردن بسترهای لازم برای سهولت در امر تجارت است. تنها دولت می‌تواند مقررات مناسب برای رونق تجارت و حمایت از تجار وضع کند و حتی ساز و کارهای ویژه‌ای را برای حمایت از تجار در کشورهای دیگر فراهم آورد و عرصه را برای تجارت خارجی فراهم و شرایط را بهبود بخشد. در تم تولیدی - صنعتی، توجه به تولید و توجه به اشتغال، هر دو از مقوله‌های به دست آمده در الگوی مدیریت دولتی در این مطالعه است. توجه به تولید و اشتغال یعنی توجه به

اقتصاد و اجتماع به طور همزمان، امری که مدیریت دولتی موظف به ایجاد و طراحی آن است.

بُعد اقدامات اجتماعی

در بُعد اقدامات اجتماعی دو تم تعریف شده است: تم قضایی و تم بهداشتی. در تم قضایی، مقوله ساماندهی و اصلاح دستگاه قضا مطرح شده است. دستگاه قضا امنیت اجتماعی، امنیت مالکیت و در نهایت امنیت اقتصادی را بر عهده دارد و تنها به رفع و حل و فصل اختلافات جزئی ختم نمی‌شود. در کشوری که امنیت مالکیت مطرح باشد، رونق کسب و کار را به دنبال خواهد داشت و این بدان معنا است که مدیریت دولتی باید همواره به اصلاحات دستگاه قضا و برطرف نمودن خطاهای احتمالی آن حساس باشد.

در تم بهداشتی، توجه ویژه به بهداشت و سلامت در الگو آمده است. سلامت، از نیازهای پایه‌ای برای توسعه اجتماعی است و مدیریت دولتی وظیفه حفظ، تأمین و ارتقای سلامت کلیه افراد جامعه را داشته و باید به منظور تأمین و ارتقای سطح سلامت جسمی، روانی و اجتماعی جامعه در چارچوب سیاست‌ها و خط‌مشی‌های تعیین شده، مجموعه نظام یافته‌ای از عملیات اجرایی را تعیین کند.

بُعد اقدامات فرهنگی - آموزشی

در بُعد اقدامات فرهنگی - آموزشی، یک تم و یک مقوله در الگو آمده است. در تم اقدامات مطبوعاتی، مقوله شفافیت در الگو آمده است. یکی از دغدغه‌های مهم دولت‌ها در عرصه حکمرانی و مدیریت دولتی، ایجاد شفافیت است که ابزاری کارآمد برای مبارزه با فساد، نظارت، کارآمدی و توانمندسازی مدیریت دولتی است. شفافیت مطمئن‌ترین و کم هزینه‌ترین روش برای افزایش کارایی دولت و افزایش تعامل مردم و دولت، افزایش مشارکت عمومی، و مبارزه با فساد است. و مدیریت دولتی موظف به طراحی راهکارهای ایجاد شفافیت است.

بُعد اقدامات بروکراتیک

در بُعد اقدامات بروکراتیک، تم مالی و تم اداری در الگو وجود دارد. در تم مالی مقوله توجه به اصل درآمدزایی و در اختیار گرفتن کلیه منابع درآمدی کشور وجود دارد. دولت برای انجام وظایف حاکمیتی خود از قبیل مخارج بهداشتی و درمانی، آموزشی، باز توزیع درآمدها و ارتقاء شاخص‌های حاکمیتی، ارتقای امید به زندگی، کهولت سن و کمک به افراد از کار افتاده، ارتقای نشاط و شادابی و تفریح در جامعه و انجام امور عمرانی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیازمند منابع مالی با ثبات و مطمئن و اعمال سیاست مالی مناسب است.

در تم مالی، مقوله ساماندهی مالی و مدیریت هزینه در الگو آمده است. دولت‌های موفق بین اثربخشی و کارایی تعادل برقرار می‌کنند؛ این موضوع با استفاده از بررسی‌های دقیق هزینه و مدیریت آنها بدست می‌آید. مدیریت دولتی مکلف به کنترل اثربخش هزینه‌های دولت است.

در تم اداری، مقوله مبارزه با فساد در الگو آمده است. فساد، اعتماد مردم به دولت را خدشه دار می‌سازد و ثبات سیاسی و هنجارهای فرهنگی، ملی و اجتماعی را متزلزل نموده و با تخریب رقابت منصفانه در بازار کار و تخصیص ناکارآمد منابع، مانع رشد اقتصادی می‌شود.

در تم اداری، مقوله تأکید بر نظم به عنوان اساس حکومت‌داری در الگو آمده است. نظم، به معنای سیستماتیک عمل کردن دولت در شناخت مشکل تا برطرف کردن آن و در واقع طی کردن فرایند شناسایی مسأله تا حل آن در مدیریت دولتی است. نظم، روح مدیریت دولتی می‌باشد که تعیین کننده مسیر حرکت به سمت هدف نهایی است.

در تم اداری، مقوله درخواست مشارکت عمومی در حکومت‌داری در الگو آمده است. در مشارکت واقعی، جایگاه شهروندان نزدیک به ارکان تصمیم‌گیری است و ساختارها و فرایندهای اداری در مکان دورتری قرار گرفته‌اند و مدیران دولتی به منزله حلقه واسط بین این دو هستند که وظیفه توانمندسازی، آموزش شهروندان، بهبود فرایندها و ساختارهای اداری را بر عهده دارند.

در تم اداری، مقوله تقویت اعتماد عمومی و توجه به مردم در الگو آمده است. اعتماد عمومی یکی از سرمایه‌های اجتماعی است که وحدت را در سیستم‌های اجتماعی ایجاد و حفظ نموده و ارزش‌های دموکراتیک را پرورش می‌دهد؛ اعتماد شهروندان را به نهادها و سازمان‌هایی که نمایندگان آنها هستند، پیوند می‌دهد و بدین طریق مشروعیت اثر بخشی دولت دموکراتیک افزایش می‌یابد؛ چنان‌که کاهش اعتماد عمومی نیز مشروعیت نظام سیاسی و مدیریت دولتی را زیر سوال می‌برد.

در تم اداری، مقوله جلوگیری از تمرکزگرایی و توجه به توسعه متوازن در الگو آمده است. نوع نظام اداری - مدیریتی در واحدهای سیاسی مختلف با توسعه پایدار رابطه معناداری دارد. در این راستا، سازماندهی فضایی و تقسیم سرزمین به واحدهای جغرافیایی (سیاسی - اداری) متناسب با قلمرو جغرافیایی، ساختار فرهنگی و قومیتی، وضعیت توپوگرافیک، آمایش سرزمین و نوع ساختار حقوقی - سیاسی حاکم، باید مبنای عمل دولت‌ها جهت جلوگیری از سیستم متمرکز و توجه به توسعه متوازن باشد.

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

در این مطالعه برای بررسی شیوه حکومت‌داری امیرکبیر به بررسی اقدامات وی در یک نظام استقرایی پرداخته شد؛ و در این راستا شش اقدام اساسی به عنوان ابعاد اصلی الگوی حکومت‌داری امیرکبیر ترسیم گردید که در بخش یافته‌های تحقیق مفصل تبیین گردید و تم‌ها، مقوله‌ها و مفاهیم در هر بُعد تبیین گردید. در خصوص الگوی مدیریت دولتی برآمده از مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر نیز یافته‌های تحقیق الگوی جامع با ساختاری تکوینی را نشان می‌دهد؛ به گونه‌ای که مؤلفه‌ها در سلسله مراتب با هم مرتبط هستند و باعث ایجاد ابعاد گسترده‌تر در سطح بالاتر شده‌اند و برای تأیید اعتبار این مدل ساختاری، نظرات خبرگان در دو بخش دلفی و کمی جمع‌آوری و تحلیل گردید.

نتایج تجزیه و تحلیل نشان می‌دهد که این مطالعه با موفقیت مدل مدیریت دولتی را بر اساس مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر در یک نظام استقرایی تنظیم کرده است؛ به گونه‌ای که مفاهیم، مقوله‌ها، و مقوله‌ها، تم‌ها را منعکس می‌کند و تم‌ها ابعاد را انعکاس داده

است و در نهایت ترتیب و میزان اهمیت ابعاد ارائه شده است. بر این اساس اقدامات بروکراتیک، رتبه اول را به خود اختصاص داده است و پس از آن به ترتیب اقدامات فرهنگی، اقدامات اقتصادی، اقدامات سیاسی، اقدامات حفاظتی و در پایان اقدامات اجتماعی قرار گرفته و به خوبی موضوعات اصلی مدیریت دولتی را پوشش داده است. این مطالعه همچنین نشان می‌دهد که الگوی به دست آمده می‌تواند نیازهای جامعه و مسائل مدیریت دولتی ایران را پوشش دهد. به عنوان مثال، امیرکبیر مبدع رسم استفاده از دعوی قدرت‌های بزرگ استعماری به نفع بقای ایران و روی کار آوردن قدرت سوم در کشورهای بی‌طرف برای کاستن از فشار دو قدرت بزرگ روسیه و انگلستان بر امور داخلی و خارجی ایران بود و اقدامات او در بُعد سیاست خارجی مبین توازن قوا در صحنه سیاسی است و این شیوه در الگو در مقوله ابتکار عمل در توازن قوا در سیاست خارجی، زیر مجموعه بُعد سیاست خارجی تعریف گردیده است و یا توجه امیرکبیر به مشارکت دادن دیگران و به خصوص نظر خواهی از بازرگانان و تجار در مسایل اقتصادی به عنوان اقدامات اقتصادی او مشخص گردیده است و این شیوه در الگو در مقوله توجه به تجارت و تجار زیر مجموعه بُعد اقتصادی آمده است. و یا فراخوان امیرکبیر برای مشارکت افراد در حکومت در الگو در مقوله درخواست مشارکت عمومی در حکومت‌داری ذیل بُعد اقدامات بروکراتیک آمده است و مسایل دیگری از جمله توجه به اقلیت‌های مذهبی و مشارکت دادن آنها در امر حکومت‌داری و اصلاح دستگاه قضا؛ توجه به توسعه متوازن در بُعد اقدامات سیاسی، مدیریت هزینه و ساماندهی مالی در بُعد اقدامات اقتصادی؛ توجه به اصل شفافیت و اطلاع رسانی از طریق رسانه در بُعد اقدامات فرهنگی همچنان مسأله مدیریت دولتی در ایران است که نشان می‌دهد الگوی حکومت‌داری امیرکبیر ویژگی‌های لازم جهت تبدیل شدن به الگوی مدیریت دولتی منطبق با شرایط فرهنگی - سیاسی و اجتماعی ایران را دارد و همچنین توانسته است ارتباط بین تاریخ و مدیریت دولتی و مطالعه حکومت‌های گذشته برای رسیدن به الگوی مناسب در مدیریت دولتی را تبیین کند. سخن دیگر آنکه اگر چه این مطالعه و الگوی ارائه شده از ارزیابی مدل مفهومی حکومت‌داری امیرکبیر در ایران به

دست آمده است اما نتایج و دستاوردهای آن می‌تواند برای مدیران دولتی در همه کشورها مورد استفاده قرار گیرد.

پیشنهاد می‌شود دیگر الگوهای موفق حکومت‌داری در تاریخ نیز بررسی شود و با استفاده از نظر سنجی دیگر اقشار و گروه‌ها، شاخص‌ها و مؤلفه‌های ممتازی برای مدیریت دولتی استخراج شود.

References

1. Adamiyat, F. (2010). *Amir Kabir and Iran*. Kharazmi Publications. , Tehran. (In Persian)
2. Akbari, M. A. (2014). *Challenges of the modern era in Qajar*. Iran Publications., Tehran. (In Persian)
3. Azar, A., Gholamzadeh, R., & Qanavati, M. (2012). *Route-Structural Modeling in Management (Application of SmartPLS Software)*. Negah Danesh Publications, Tehran. (In Persian)
4. Beddie, F. (2010). Repackaging History for Policy Purposes. Australian Policy and History. *Journal of Policy History*, 17(1), 34-51.
5. Behjat, A. (2004). Amir Kabir reforms and the reasons for its failure. *Golshan Historical Quarterly of Islamic Azad University*, 1, 17-18. (In Persian)
6. Chin, W. W. (2010). *How to Write Up and Report PLS Analyses*.
7. Edwards, J. R. (2001). Multidimensional constructs in organizational behavior research: an integrative analytical framework. . *Organizational Research Methods*, 4(2), 92-144.
8. Effland, A. (2012). Synergies of Past and Present: The Mutual Benefits of Policy History and Policy Analysis. *Agricultural History*, 86(4), 192-205.
9. Farazmand, A. (1999). Administrative Reform in Modern Iran: An Historical Analysis. *International Journal of Public Administration*, 22(6), 917-946.
10. Fornell, C., & Bookstein, F. L. (1982). Two structural equation models: LISREL and PLS applied to consumer exit-voice theory. . *Journal of Marketing Research*, 19, 440-452.
11. Giddens, A. (1999). *Sociology* (M. Sabouri, Trans.). Ney Publications, Tehran. (In Persian)

12. Grattan, R. (2008). Crafting management history. *Journal of Management History*, 14(2), 174-183. .
13. MacKenzie, S. B., Podsakoff, P. M., & Jarvis, C. B. (2005). The problem of measurement model misspecification in behavioral and organizational research and some recommended solutions. *Journal of Applied Psychology*, 90(4), 30-71.
14. Nargesian, A. (1999). A Look at the Evolution of Public Management. *Quarterly Journal of Organizational Management Culture*, 17, 157-195. (In Persian)
15. Newell, W. H. (2001). A theory of interdisciplinary studies. *Issues in integrative studies*, 19(1).
www.units.muohio.edu/aisorg/pubs/issues1/restricted/042/paper.pdf
16. Percy, S. (1991). *History of Iran*. (M. F. Daei Gilani, Trans.; Vol. 2). Book World., Tehran. (In Persian)
17. Phillips, D. (2014). Comparatography, history and policy quotation: some reflections. . *Comparative Education*, 50(1), 73-83.
18. Pierson, P. (2005). The Study of Policy Development. *Journal of Policy History*, 17(1), 34-51.
19. Postnote. (2009). Parliamentary Office of Science and Technology. *Lessons from History*, 323, 1-4.
20. Rahnavard, F. (2011). A model of public administration for realization of the vision of 1404. *Journal of Public Administration Perspective*, 2(6), 43-58.
www.sid.ir/en/journal/ViewPaper.aspx?id=294734 (In Persian)
21. Reuss, M. (1988). The Myth and Reality of Policy History: A Response to Robert Kelley. *The Public Historian*, 10(1), 41-49.
22. Sariolghalam, M. (2019). *Iranian Authoritarianism During the Qajar Period*. Farzanrooz Publication. , Tehran. . (In Persian)
23. Shah Abadi, M. M., Poor Ezzat, A. A., Danaeifard, H., & Qolipour, R. (2014). An analysis of the historical approach to the development of the public policy-making system. Theoretical foundations and methods of implementation. . *Journal of Humanities Methodology*, 81, 73-109. (In Persian)
24. Stanford, M. (1997). *An Introduction to the Philosophy of History*. Oxford: Blackwell.
25. Teo, H. H., Wei, K. K., & Benbasat, I. (2003). Predicting Intention to Adopt Interorganizational Linkages: An Institutional Perspective. *MIS Quarterly* 27(1), 19-49.

26. Waldo, D. (1975). *Education for Public Administration in Seventies, in American Public Administration: past, present, and future*. Mosher F.C. (Ed.), University of Alabama Press.
27. Zibakalam, S. (2000). Qajar rule, Amir Kabir and reforms. . *Journal of the Faculty of Law and Political Science*, 50, 202-223. (In Persian)